

EVANGELICKÁ
TEOLOGICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

Posudek diplomové práce Bc. Elišky Vančové

na téma

„Přístup k párům stejného pohlaví v Českobratrské církvi evangelické“

Diplomová práce Bc. Elišky Vančové zaujme již volbou **tématu**, které je v kontextu postojů současných českých církví kontroverzní a v rámci ČCE aktuálně diskutované. Diskuze o tématu byla otevřena zejména v souvislosti se zákonem o registrovaném partnerství z r. 2006 a v současné době je podnícena projednáváním návrhu zákona o manželství pro všechny. Diplomantka vychází z pozorování, že dosavadní oficiální dokumenty ČCE o postojích k párům stejného pohlaví otázku požehnání těmto svazkům dosud opomíjely, ačkoli v praxi k němu již někdy dochází. Vyhmátla tak téma, které dosud nebylo v české odborné literatuře soustavněji zpracováno.

Cíle práce jsou vícevrstevné. Autorka chce nejen popisovat přístup k párům stejného pohlaví v ČCE a praxi požehnání jejich svazkům, ale chce také obojí kriticky reflektovat a zhodnotit („reflektovat vývoj pohledu na tuto problematiku v ČCE“, „osvětlit, jak v její praxi vypadá žehnání stejnopohlavním párům a nakolik je rozšířeno“ s. 11). Důležitou součástí její prakticko-teologicky zaměřené práce je i záměr „vyvodit důsledky pro praxi a nastínit možné další směřování přístupu k této otázce“ (s. 11).

Z hlediska **metodiky** volí autorka dva přístupy: (1) hermeneutickou práci s písemnými prameny a literaturou a (2) užití sociologických metod při provádění vlastního výzkumu, což zdůvodňuje chybějícími materiály. Tento postup se jeví jako zcela přiměřený zkoumanému tématu.

Z hlediska **struktury** práce sestává ze dvou částí, **teoretické** (kap. 2.-3) a **výzkumné** (kap. 4). Je opatřena úvodem, závěrem, seznamem literatury a přílohami, které tvoří dotazník, vzor informovaného souhlasu a proslov synodního seniora ČCE na demonstraci proti nenávisti).

V **teoretické části** se diplomantka věnuje nejprve představení problematiky stejnopohlavních vztahů v dějinách (kap. 2, s. 15-34), přičemž postupuje od obecných dějin, přes české dějiny až po postoje k homosexualitě a stejnopohlavním vztahům ze strany křesťanských církví. Záběr je poměrně široký, ale autorce se daří udržet rozsah kapitoly v potřebných mezích. V pozadí je zřetelná snaha poukázat na výskyt fenoménu stejnopohlavních vztahů již ve starověkých kulturách a zmapovat dějinný vývoj konceptů homosexuality (mravní jednání, nemoc, vrozená dispozice) a postojů k ní v Evropě, Česku a v rámci křesťanských církví. Chronologický náčrt názorně ukazuje, jak tyto postoje oscilovaly na širokém spektru mezi ostrým odsouzením,

trestáním a kriminalizací na straně jedné a tolerancí, bojem za práva gayů a leseb a snahou o jejich integraci do společnosti na straně druhé.

V kontextu doby po r. 1989 práce tematizuje vznik spolků pro podporu homosexuálů, mezi nimiž se objevují i spolky zaměřené křesťansky (*Logos*), a významný mezník, jímž bylo uzákonění registrovaného partnerství v r. 2006. Sleduje také současné úsilí o zrovnoprávnění stejnopohlavních svazků, které vyvrcholilo v návrhu zákona manželství pro všechny. Nakonec mapuje rozdílné přístupy ke stejnopohlavním vztahům v hlavních proudech křesťanské tradice, všímá si proměny vztahu k sexualitě a manželství v reformačních církvích a utváření protestantského postoje k homosexualitě v návaznosti na Bibli. Poznatky v této kapitole opírá o přehledové odborné práce (Colin Spencer, Jiří Fanel, Pavlína Janošová, Jan Saidl, Martin C. Putna) i drobnější studie a texty (např. *Křesťanství a homosexualita*). Tímto způsobem si připravila poučený základ pro další část práce.

V další části (kap. 3.1, s. 35-49) se pozornost autorky zaměřuje již úžeji na interní debatu o homosexualitě v ČCE (např. v církevním tisku, výzkum v diplomové práci J. Lavického) i na postoje církve vyjádřené v oficiálních dokumentech (Susův *Dopis mladým křesťanům*, 1989; *Problematika homosexuální vztahů*, 2006) a na působení synodem zřízení komise pro LGBTQ problematiku (od r. 2019). Také se zabývá pojetím manželství v ČCE (*Manželství: jeho podoba, proměny a pastorační problémy v evangelické perspektivě*, 2010) a liturgickou stránkou vstupu do manželství v *Agendě ČCE* z r. 1983 a v liturgických formulářích z r. 2010. Ukazuje postupnou proměnu vnímání homosexuality a růst tolerantních přístupů v návaznosti na poznatky z oblasti medicíny (např. uznání vyřazení homosexuality z Mezinárodní klasifikace nemocí v ČR r. 1994) i v návaznosti na novější výklady biblických pasáží o homosexualitě zohledňující jejich dobovou podmíněnost (s. 39).

Podrobně popisuje konkrétní činnost církevní komise pro rozhovor s gayi a lesbami, proběhlé webináře i záměr komise, „aby se církev na postoji k homosexualitě nerozštěpila, jako se stalo například ve světovém anglikánském společenství“ (s. 42). Nakonec se dostává k samotnému tématu požehnání párům stejného pohlaví v ČCE (kap. 3.2, s. 49nn), které bylo na synodech dosud¹ ponecháno bez oficiální odpovědi (s. 49n), a pokouší se prozkoumat dosavadní liturgické formuláře k požehnání manželství z hlediska jejich možného použití pro žehnání párům stejného pohlaví. Zjišťuje, že pro požehnání stejnopohlavním párům lze užít „víceméně stejné prvky“ (s. 50) jako v *Agendě* z r. 1983, která neobsahuje formuláře pro uzavření právního aktu manželství. V případě formulářů z r. 2010 by se nejspíše dalo čerpat z formuláře 1 z části požehnání sňatku (s. 53). Vzhledem k probíhající práci na nové agendě ČCE pak dospívá k doporučení „zařadit formuláře pro obě do stejného oddílu v rámci agendy“, pokud ČCE bude chtít zdůraznit „podobnost požehnání sňatku a registrovanému partnerství“ (s. 53). V případě

¹ Až po odevzdání této diplomové práce došlo 27.5.2023 k vyhlášení prvního oficiálního stanoviska 36. synodu ČCE: „Synod ČCE souhlasí s možností požehnání svazků osob stejného pohlaví, pokud o to požádají. Synod ČCE vnímá, že názory na tuto otázku nejsou v církvi jednotné, podporuje činnost komise pro soužití s LGBTQ lidmi a pokračování diskuze v církvi o tomto tématu. Synod konstatuje, že žádný kazatel není povinen žehnat svazkům osob stejného pohlaví.“

uzákonění manželství pro všechny pak pokládá za nejpříhodnější „upravit současné svatební formuláře tak, aby byly inkluzivní“ (s. 53).

Výzkumná část (kap. 4, s. 55-83) se zaměřuje na téma požehnání stejnopohlavním párům. Diplomantka si opatřila chybějící empirický materiál zjišťující současnou praxi i postoje k žehnání formou kvantitativního i kvalitativního výzkumu. Celkově je výzkumná část velmi pečlivě zpracovaná, obsahuje reflexi metodologie i podrobně popsany metodický postup (s. 55-57). V dotazníkovém šetření, které si klade za cíl zjistit rozšířenost praxe žehnání stejnopohlavním párům mezi ordinovanými pracovníky ČCE, se autorce podařilo získat poměrně vysokou návratnost (190 respondentů, což je cca 76% z celkového počtu oslovených). Výsledky dotazníkové šetření tak poskytují solidní vhled do aktuální situace v ČCE. Poukazují sice na dosud nízký počet vykonaných požehnání (zkušenost s ním má pouze 5% respondentů), ovšem také na více než nadpoloviční ochotu požehnání vykonat (58%), přičemž směrem od vesnice k městu ochota žehnat roste. Dále autorka poukazuje na otevřené otázky, které se s požehnáním stejnopohlavním párům pojí (např. zda je nutný souhlas staršovstva, co je důvodem odmítnutí požehnat stejnopohlavnímu páru, odkud lze čerpat materiály pro požehnání apod.). S pomocí tří případových studií pak diplomantka velmi podrobně a plasticky popisuje různé okolnosti, průběh a liturgickou podobu požehnání stejnopohlavních párů, a tak prohlubuje vhled do problematiky. V obou částech výzkumu nechybí zhodnocení a nakonec jsou výtěžky uvedeny do vztahu se současnou prakticko-teologickou diskuzí (s. 81-83).

Práce se vyznačuje jasnou koncepcí, promyšleným metodickým zpracováním, logickou a srozumitelnou argumentací, kultivovaným jazykem i zdařilou grafickou úpravou. Předkládá nové poznatky získané s pomocí empirického výzkumu a zasazuje je do aktuální prakticko-teologické debaty. Celkově práci vnímám jako velmi zdařilou a nadprůměrnou, proto ji vřele doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení písmenem A (výtečně).

Otázky k diskusi při obhajobě:

1. Proč stejnopohlavní páry touží po požehnání – čím si to vysvětlujete?
2. Jak by měly vypadat liturgické formuláře pro požehnání stejnopohlavním párům?
3. Jaké důvody mohou stát za nízkou ochotou k žehnání stejnopohlavním párům v seniorátu západočeském, východomoravském a moravskoslezském oproti jiným částem ČCE?

V Praze dne 31.5.2023

Doc. Tabita Landová, Ph.D.